

Kan de stad de wereld redden?

Vijf stellingen voor het debat

Eric Corijn

1. De mensheid wordt stedelijk. Mondialisering is urbanisering. In het begin van de XX eeuw leefde 10% van de mensheid in steden, vandaag is dat meer dan de helft en in de meest ontwikkelde continenten drie kwart van de bevolking. En die steden worden ook groter. Wereldwijd waren er in 1900 11 steden van meer dan een miljoen, nu bijna 600. Veertien steden zijn groter dan 20 miljoen. In 2030 worden er 750 steden van 1 miljoen verwacht waarvan 150 in China! In Europa zijn de steden gemiddeld kleiner. Er zijn 70 metropolen van meer dan een miljoen, 36 steden van 1 miljoen, 52 steden van boven de 500.000 en zo'n 500 van meer dan 150.000.

2. Er zijn drie grote planetaire uitdagingen. 1. Onze verhouding met de natuur is totaal ontregeld. De klimaatuitdaging is maar het topje van de ijsberg. Onze al te grote ecologische voetafdruk, de biodiversiteit, de uitputting van grondstoffen.... 2. De onmenselijke sociale ongelijkheid. Meer dan 80% van de rijkdommen zijn in het bezit van minder dan 10% van de wereldbevolking. 70% van de wereldbevolking overleeft op 3% van de rijkdom. 3. De steden zijn ook multicultureel en moeten samenleven in diversiteit. Dat staat haaks op het natiestaatmodel. Landen en internationale verdragen blijken niet in staat die problemen adequaat aan te pakken. Voor de steden zijn die uitdagingen zeer praktische uitdagingen van mobiliteit, luchtkwaliteit, wonen, kansarmoede of nog onderwijs en cultuur. Steden zijn over het algemeen de dragers van een planetair beleid.

3. Bij ons stelt die problematiek zich zeer specifiek. Wij hebben een groot stedelijk verleden (cfr Brugge, Leper, Gent, Antwerpen) . Maar tot de tweede wereldoorlog bleef Vlaanderen hoofdzakelijk ruraal. De naoorlogse industrialisering geleid door de expansiewetten van de jaren zestig gebeurde op een antistedelijke wijze. Industrierterreinen "in the middle of nowhere". Zonder voorzieningen. Een woonbeleid door dorpen te verkavelen thuis. Woon-werkverkeer. Dus industrialisering zonder verstedelijking. Kleinstedelijk Vlaanderen. Nevelstad. Dat leidt tot onoordeelkundig landgebruik, manke woonmilieus en tekort aan open ruimte. Leidt tot inefficiënt en duur openbaar vervoer. Fiscale scheefftrekking. Centrum steden verliezen hun rol als openbaar forum. Armen wonen in de stad, rijken in periferie. Dus een algemeen antistedelijke elite? Verklaart ook vertraagde modernisering en sterk ethnocentrisme. Toenemende spanning tussen stad en ommeland.

4. Het stadsproject is de drager voor een duurzame en sociale transitie. De nodige kantelingen staan op de agenda. De duurzame omslag: daarvoor is een ecosysteem benadering nodig dat onderzoekt wat op stadsgewestelijke schaal kan worden aangepakt. Op die schaal een meer circulaire economie maken. Mobiliteit. Woonbeleid. Voedselplan. Hergebruik.... Op die schaal moet ook herverdeling worden herdacht: naast sociale zekerheid ook inzetten op de urban commons, op de deeleconomie, op lokale draagvlakken. Tenslotte: elke stad is multicultureel, multireligieus, meertalig, enz. Geen enkele gemeenschap is nog richtinggevend. Er zal dus naast de culturele gemeenschappenvorming ook een bijzondere interculturele samenlevingsopbouw moeten zijn. De stedelijke agenda is duidelijk en pakt de planetaire transitie concreet aan.

5. Stedelijkheid versus nationalisme is de politieke breuklijn. We zien in de wereld en vooral in Europa een rechtse, zeg maar radicaal rechtse reactie tegen de mondialisering en de planetaire uitdagingen. Ze combineert een neoliberal economisch beleid met een politiek, van territoriale afsluiting en een autoritaire securitaire aanpak. Ze steunt op een erg identitair nationalisme. Dat staat haaks op stad en stedelijkheid. We zien dan ook de spanning tussen stad en staat toenemen. Wereldwijd spreekt men van het municipalisme. Ook in Vlaanderen zien we de breuklijn tussen een identitair eentalig nationalistisch samenlevingsmodel en de interculturele stedelijkheid. Die keuze tot maatschappelijk debat verheffen is de inzet voor de komende lokale verkiezingen.